

Lavinia Valeria LEFTERACHE

DREPT PENAL
PARTEA GENERALĂ
Note de curs

Lavinia Valeria LEFTERACHE

DREPT PENAL
PARTEA GENERALĂ
Note de curs

Universul Juridic

București

-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEFTERACHE, LAVINIA

Drept penal : partea generală : note de curs / Lavinia Valeria Lefterache.

- București : Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-404-2

343(498)(075.8)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

ABREVIERI

I. Tratatе, cursuri, monografii citate frecvent

- Antoniu** – George Antoniu, *Vinovăția penală*, ed. a 2-a, Ed. Academiei Române, București, 2002;
- Bîrsan** – Corneliu Bîrsan, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*, vol. I., *Drepturi și libertăți*, Ed. All Beck, București, 2005;
- Bulai** – Costică Bulai, Bogdan Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007;
- Comentariu C. pen.** – *Codul penal*, ed. îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea, Irina Kuglay, Lavinia Lefterache, Ionuț Matei, Iuliana Nedelcu, Francisca Vasile, Colecția Coduri comentate, Ed. C.H. Beck, București, 2007;
- Dongoroz** – Vintilă Dongoroz, *Drept penal* (reeditarea ediției din 1939), Ed. Societății Tempus și Asociația Română de Științe Penale, București, 2000;
- Dongoroz I, II** – Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu, Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală*, ed. a 2-a, vol. I (2003), vol. II (2003), Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, 2003;
- Mitrache** – Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 6-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2007;
- Streteanu** – Florin Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008.

II. Baze de date juridice

- Curia – www.curia.europa.eu, site-ul oficial al Curții de Justiție
- HUDOC – baza de date Hudoc a Curții Europene a Drepturilor Omului, <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/>

HUDOC + database/www.echr.coe.int, site-ul oficial al Curții
Europene a Drepturilor Omului

www.mpublic.ro – site-ul oficial al Ministerului Public

www.scj.ro – site-ul oficial al Înaltei Curți de Casație și Justiție

III. Publicații periodice

- AUB – Analele Universității din București
- B. Of. – Buletinul Oficial
- B.J. – Buletinul Jurisprudenței
- B.J.C.D. – Buletinul Jurisprudenței. Culegere de decizii
- BC – Revista „Buletinul Casației”
- BCA – Revista „Buletinul Curților de Apel”
- C.P.J. – Culegere de practică judiciară
- CDP – Caiete de drept penal
- CJ – Revista „Curierul Judiciar”
- Dreptul – Revista „Dreptul”
- J. Of. – Jurnalul Oficial
- Juridica – Revista „Juridica”
- M. Of. – Monitorul Oficial al României, Partea I
- P.R. – Revista „Pandectele Române”
- R.D.P. – Revista de Drept Penal
- R.R.D. – Revista Română de Drept

IV. Instanțe

- C.A. – Curtea de Apel
- CCR – Curtea Constituțională a României
- CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
- CEJ/CJUE – Curtea Europeană de Justiție (Curtea de Justiție a Comunităților Europene)
- Comis. EDO – Comisia Europeană a Drepturilor Omului
- CSJ – Curtea Supremă de Justiție
- ÎCCJ – Înalta Curte de Casație și Justiție
- Jud. – Judecătoria
- T.j. – Tribunalul județean
- TMB – Tribunalul (Municipiului) București
- Trib. – Tribunalul
- TS – Tribunalul Suprem

Capitolul I

Noțiuni introductive privind dreptul penal

1. Dreptul penal ca ramură de drept

● Dreptul și legea

- Dreptul nu este un scop în sine. Dreptul reprezintă mijlocul de a realiza un scop, acela al conservării societății (*Rudolf von Jhering, Der Zweck im Recht*)¹.

- Deosebirea esențială dintre drept și morală nu se poate stabili decât dacă îl concepem pe primul sub regimul constrângerii (*Zwangordnung*), în timp ce morală este un fapt social care nu stabilește asemenea sancțiuni, ci ale cărei sancțiuni rezidă exclusiv în aprobarea atitudinilor conforme cu morală și dezaprobarea atitudinilor ce contravin normelor (*Hans Kelsen, Reine Rechtslehre*)².

- Principalul mijloc de schimbare deliberată în societate este legislația. (...) Crearea dreptului este în chip natural un proces continuu, în care fiecare etapă generează consecințe până atunci neprevăzute asupra a ceea ce vom putea și va trebui să facem în continuare (...). Fiecare etapă a acestui proces este rezultatul problemelor care se ivesc când principiile care au stat la baza deciziilor anterioare (sau implicate de aceste decizii) sunt aplicate în niște împrejurări care nu fuseseră prevăzute la momentul respectiv (*Friedrich A. von Hayek, Lege, legislație și libertate*)³.

- Dreptul este reprezentarea ordinii sociale existente, și nu prefigurarea unei ordini viitoare, apărarea prezentului, și nu anticiparea viitorului (*Georges Ripert, Prefață la Les forces créatrices du droit*)⁴.

---

¹ R. von Jhering, *Der Zweck im Recht*, 1898, reprint, London: Forgotten Books, 2013, p. 170.

² H. Kelsen, *Théorie pure du droit*, trad. fr., Ed. Dalloz, Paris, 1962, p. 85.

³ F.A. von Hayek, *Droit, législation et liberté*, trad. fr. R. Audoin, vol. I, ed. a 3-a, PUF, Paris, 1992, p. 77.

⁴ G. Ripert, Prefață la *Les forces créatrices du droit*, 1955.

Consecințe:

- Legea este principalul mijloc de schimbare în societatea modernă;
- Dreptul, în sens de corp de norme obligatorii de comportament, este tot atât de vechi ca și societatea;
- Spre deosebire de dreptul propriu-zis, apariția legilor este un fenomen relativ târziu în istorie, determinat de necesitatea stabilirii de limite clare atât pentru libertatea individuală, cât și pentru ingerința statului;
- Evoluția și coerența dreptului reprezintă un proces continuu în care fiecare etapă generează consecințe asupra modului în care societatea alege în mod progresiv sistemul de valori care răspunde cel mai bine necesităților sale și îl apără prin intermediul dreptului.

• Dreptul penal*Sensul noțiunii:*

- *drept penal obiectiv*: ansamblul de norme;
- *drept penal subiectiv, ius puniendi*: dreptul statului de a crea și aplica norme penale¹;
- *știința dreptului penal*: ansamblu de idei, teorii, concepții, cu privire la dreptul penal:
  - *poena (poenae)* = pedeapsă, sancțiunea aplicabilă pentru fapta interzisă.

• Ramura dreptului penal este structurată în jurul normelor cu caracter de principiu și al instituțiilor sale fundamentale: infracțiunea, sancțiunile de drept penal și răspunderea penală.

Definiție:

- Ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile de apărare socială;
- Incriminează ca infracțiuni, sub sancțiuni specifice denumite *pedepse*, faptele periculoase pentru valorile sociale, în scopul apărării acestor valori;
- Previne săvârșirea infracțiunilor, fie prin incriminarea faptelor socialmente periculoase, fie prin aplicarea pedepsei persoanelor care le săvârșesc².

---

¹ Fl. Stretanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 3.

² C. Bulai, B.N. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 7.

Consecințe:

Caracterizarea unei norme ca aparținând domeniului penal produce consecințe asupra modului în care părțile unui litigiu își afirmă drepturile și garanțiile decurgând dintr-un proces echitabil (prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare, legalitatea incriminării și a sancțiunilor, retroactivitatea legii mai favorabile etc.).

• Obiectul dreptului penal

- Relațiile de apărare socială: relații care se nasc între membrii societății pentru respectarea unor valori ca: drepturile și libertățile persoanei, patrimoniul, societatea în întregul ei;

Teza caracterului normativ al dreptului penal: obiectul dreptului penal are o sferă mai întinsă, cuprinzând nu numai relațiile de conflict, ci și pe cele de cooperare, de conformare la conduita stabilită prin normă¹.

Argumente:

- sancțiunea nu poate interveni în lipsa unei obligații de conformare preexistente;

- pentru a avea caracter de lege, o normă trebuie să fie previzibilă și accesibilă²;

- regulile de conduită trebuie să fie redactate în așa fel încât să existe posibilitatea reală de înțelegere a cerinței privind conduita impusă pentru protejarea valorii sociale ocrotite, precum și înțelegerea consecințelor faptei, respectiv posibilitatea de anticipare a sancțiunii;

- statul nu poate sancționa dacă anterior nu a descris regula de conduită necesară pentru apărarea valorilor sociale, iar sancțiunea nu poate fi alta decât cea derivând din încălcarea regulii de conduită prescrise.

• Caracterele dreptului penal*Definiție:*

Trăsături caracteristice ale ramurii de drept decurgând din specificul relațiilor sociale reglementate, relațiile de apărare socială.

---

¹ Stretanu, *op. cit.*, pp. 16-17; autorul subliniază, alături de caracterul autonom al dreptului penal, caracterul selectiv și subsidiar al acestei ramuri de drept (normele penale nu intervin pentru protejarea oricărei valori și nici în cazul oricăror acțiuni care pot leza respectiva valoare).

² C. Bîrsan, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*, vol. I, *Drepturi și libertăți*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 329.

● Caracterul autonom:

- *Autonomia normativă* – dreptul penal reglementează norme de conduită proprii, apărând valori sociale care nu sunt protejate în alte ramuri de drept;

- *Autonomia conceptuală* – dreptul penal dă un înțeles propriu anumitor noțiuni (lege penală, pedeapsă prevăzută de lege);

- *Autonomia procedurală* – dreptul penal este singura ramură de drept căreia nu i se aplică procedura civilă:

- tragerea la răspundere penală are reguli proprii de procedură care decurg din consecințele cauzei deduse judecării asupra libertății persoanei (de exemplu, prezumția de nevinovăție);

- în cadrul procesului penal, trebuie să se decidă asupra vinovăției sau nevinovăției unei persoane, iar sancțiunile de drept penal (pedepse, măsuri educative, măsuri de siguranță) constituie restrângeri ale exercițiului unor drepturi ca urmare a constatării vinovăției pentru săvârșirea unor infracțiuni.

Consecințe:

Calificarea unei fapte ca aparținând ilicitului penal sau altei forme de ilicit este întotdeauna relevantă pentru a stabili criteriile caracterului echitabil al procedurii (prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare etc.).

● Caracterul unitar:

- unitatea principiilor fundamentale cu privire la infracțiune, răspunderea penală, sancțiune;

- art. 236 LPANCP: „Dispozițiile părții generale a Codului penal, precum și dispozițiile generale ale prezentei legi se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel”.

Consecințe:

În lipsa acestei prevederi, legile speciale ar deroga de la partea generală a Codului penal (de exemplu, să prevadă pedepse cu închisoarea în alte limite decât cele prevăzute de cod, să stabilească altă vârstă a răspunderii penale etc.).

● Caracterul de drept public:

- statul, ca reprezentant al societății, este interesat de apărarea valorilor sociale;

- în alte state (Franța, Belgia) se consideră însă că dreptul penal are un caracter *sui generis*, neputând fi încadrat nici în dreptul public, nici în dreptul privat;

- concepția se fundamentează pe faptul că, prin normele dreptului penal, sunt apărate deopotrivă valori aparținând dreptului public (siguranța statului, justiția) și dreptului privat (patrimoniul, persoana). Atât tragerea la răspundere penală prin plângerea prealabilă, cât și executarea pedepselor (prin serviciile de probațiune) sunt legate de sfera privată. De asemenea, rolul victimei în procesul penal devine la fel de important ca cel al acuzării în exercitarea căilor de atac sau formularea de probe.

● **Legăturile dreptului penal cu celelalte ramuri de drept:**

Săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală dă naștere unor raporturi juridice diverse, atât de drept public, cât și de drept privat, care în mod evident excedează dreptului penal, dar care vor trebui să fie rezolvate în cadrul procesului penal sau folosindu-se de cele stabilite în procesul penal.

● **Politica penală:**

Definiție:

- Ansamblul de procedee susceptibile să fie propuse legiuitorului sau care sunt efectiv folosite la un moment dat pentru combaterea criminalității.

Consecințe:

- identifică și propune soluții posibile pentru prevenirea criminalității;
- determină necesitatea de a incrimina anumite fapte ca infracțiuni;
- mijloc de cooperare împotriva fenomenului infracțional.

● **Funcțiile dreptului penal:**

- asigurarea prevenirii infracțiunilor;
- asigurarea cadrului legal de realizare a funcției de apărare socială;
- asigurarea dezvoltării valorilor sociale și a relațiilor sociale formate în jurul și datorită acestora.

2. Principalele școli și curente de politică penală

● **Fundamentul represivității:**

- necesitatea reglementării relațiilor de apărare socială juridică a fost explicată într-un mod extrem de divers:
- reprezintă o continuă dezbatere asupra dreptății, utilității binelui și răului¹;

---

¹ Ph. Malaurie, *Antologia gândirii juridice*, Ed. Humanitas, București, 1997, p. 10.